

РЕКОМЕНДАЦІЇ

учасників XXVI Київського симпозиуму з наукознавства та історії науки на тему: «Наука, технології та інновації як найважливіші чинники національної безпеки в умовах становлення нових суверенних держав »

Учасники симпозиуму констатують, що серйозною загрозою національній безпеці України є недооцінка значення науки для зміцнення обороноздатності країни та для забезпечення інноваційного розвитку економіки і морально-здоров'я суспільства, нерозуміння того, що науково-технологічна сфера служить джерелом продукування інтелектуального ресурсу для розвитку й підтримки діяльності всіх складових національної безпеки: економічного процвітання, соціально-політичної стабільності, обороноздатності і зумовлений ним відрив урядовців, відповідальних за формування і реалізацію економічної політики держави, від передової вітчизняної та зарубіжної науки. Цим зумовлено прийняття цілої низки непродуманих, а то й просто некомпетентних рішень, відсутність послідовної науково-технологічної та інноваційної політики, прогресуюча деградація науково-технологічного потенціалу. Недооцінюється значення для гарантування національної безпеки та прискорення інноваційних процесів в економіці країни розвитку ракетно-космічної галузі. Серйозною загрозою для національної безпеки стала прогресуюча бюрократизація державного управління соціально-економічної сферою, яка не тільки погіршує ефективність законодавства та практичних заходів виконавчої влади, але й підриває довіру суспільства до влади, отримує суспільну свідомість.

Обговоривши ці та інші проблеми, науковці, що взяли участь у симпозиумі, рекомендують:

1. Звернутися до науковців України із закликом активізувати дослідження проблем, безпосередньо пов'язаних із зміцненням національної безпеки та обороноздатності країни, активно використовувати медіа-засоби, а також інтернет-майданчики (соціальні та професійні мережі) для роз'яснення широкій громадськості важливості вітчизняної науки для стабільного зростання економіки країни та підвищення рівня національної безпеки, ширше використовувати для цього результати досліджень з історії науки та її впливу на технологічний розвиток промисловості та примноження суспільного багатства.

2. Організувати скоординовані та регулярні дослідження проблем національної безпеки. Їх результати мають концентруватися у щорічній урядовій доповіді, присвяченій оцінці стану національної безпеки та обґрунтуванню стратегії її зміцнення. Доповідь має включати:

- ✦ чіткі й конкретні формулювання цілей України у зовнішній політиці, життєво важливих для гарантування безпеки країни, суспільства і людей;
- ✦ напрямки зовнішньої політики, зміст міжнародних та міждержавних зобов'язань України і рівень економічних, військових, дипло-

- матичних та інших можливостей держави, які повинні забезпечити запобігання та адекватної відповіді на агресію проти української держави, повністю і ефективно реалізувати стратегію національної безпеки;
- ✦ обґрунтування конкретних коротко-, середньо- та довгострокових заходів щодо використання політичних, економічних, науково-технічних, військових та інших видів потенціалу країни для захисту національних інтересів та досягнення життєво важливих для гарантування національної безпеки України цілей;
 - ✦ проблемно-орієнтовану та загальну оцінку наявності в Україні адекватних можливостей реалізації стратегії національної безпеки, включаючи економічні, науково-технологічні, соціально-політичні й воєнні;
 - ✦ актуальні на даний момент та на перспективу відомості, необхідні для інформування Верховної Ради України, Президента та народу України про стан та проблеми національної безпеки, а також про необхідні зусилля для її реалізації.

Крім того документ повинен мати відкриту частину, доступну для всього населення, що важливо для активного включення кожного громадянина країни в обговорення проблем реалізації стратегії національної безпеки.

3. Вжити рішучих заходів для поглиблення координації наукових досліджень, спрямованих на гарантування національної безпеки, забезпечення їх гнучкого стратегічного планування, яке дозволило б враховувати існуючі та потенціальні загрози. Утворити для цього державне агентство наукового забезпечення національної безпеки, доручити йому моніторинг існуючих і виникнення нових загроз безпеці країни та результативності дій, спрямованих на їх усунення. Відновити діяльність Міжвідомчої комісії з питань науково-технологічної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України. Поповнити її склад висококваліфікованими фахівцями, уточнити її функції як консультативно-дорадчого органу, доручити їй фор-

мування замовлення на наукові дослідження і розробки, пов'язані з національною безпекою та підвищенням обороноздатності країни.

4. Запровадити систему оперативного наукового аналізу зовнішніх та внутрішніх загроз національній безпеці України, реконструювати з цією метою ситуаційний центр Ради національної безпеки і оборони, передбачивши в його структурі не тільки засоби оперативного моніторингу існуючих загроз та стану науково-технологічного забезпечення національної безпеки, але й можливості автоматизованої обробки даних, математичного моделювання різних сценаріїв розвитку ситуації та стратегій державної політики, програмного забезпечення, а також широкомасштабного залучення великої кількості експертів з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України ініціювати організацію комплексної дослідницької групи і виконання проекту, спрямованого на розробку методології, методичного забезпечення та науковий супровід процесу впровадження в життя цього проекту (*пропозиція Гусева*).

5. З метою максимального наближення наукових розробок інститутів НАН України до сучасних вимог промисловості та всієї економіки країни щодо забезпечення національної безпеки звернутися до Президії НАН України з пропозицією провести розширені наради у відділеннях механіки, інформатики, фізикотехнічних проблем матеріалознавства, фізикотехнічних проблем енергетики, ядерної фізики та енергетики, економіки та ін. за участю представників ДП «КБ "Південне"», на яких обговорити проблеми науково-технологічного забезпечення національної безпеки держави.

6. Звернути увагу керівництва країни на необхідність докорінного перегляду політики української держави щодо розвитку науки і технологій, здійснення реальних заходів, спрямованих на структурну перебудову економіки, запровадження сучасних методів державного

управління, а також використання можливостей вітчизняної науки для обґрунтування і коригування державної політики, зокрема для усунення і протидії загрозам національній безпеці і обороноздатності країни.

7. Покінчити з нехтуванням соціально-політичними та соціокультурними факторами національної безпеки країни, яка безпосередньо пов'язана зі сталим (екостійким) розвитком виробництва, економічною та соціальною стабільністю.

8. Рішуче відмовитись від послідовно здійснюваного економічним блоком попередніх урядів курсу на витіснення програмно-цільового підходу в державному управлінні науково-технологічним розвитком. Започаткувати ряд масштабних науково-технологічних та інноваційних програм, спрямованих на модернізацію комплексу засобів обороноздатності країни та прискорення технологічного оновлення виробництва.

9. Чітко визначитися з перспективами виходу на рівень європейських стандартів нарощування наукоємності економіки, для чого, починаючи від 2015 року, планувати щорічне збільшення обсягів видатків на проведення наукових досліджень і розробок із державного бюджету з темпами не менше 25 % за рік. Це дозволить до 2020 року вийти на рівень 1,5 % ВВП з державного бюджету, а за умови стимуляції інвестування науки — рівня фінансування наукових досліджень і розробок з усіх джерел в обсязі 3 % ВВП, як це передбачено для ЄС. Забезпечити державну підтримку участі вітчизняних вчених у науково-технологічних програмах Європейського Союзу, а також отримання ними грантів міжнародних фондів та організацій на виконання досліджень і розробок, спрямованих на підвищення рівня національної безпеки України.

Невідкладно здійснити заходи щодо нарощування результативності вітчизняної науки та впровадження її результатів на виробництві. Першочергове значення при цьому надати вирішенню проблем формування сприятливого правового і регуляторного середовища,

комплексного розвитку науково-технологічної та інноваційної інфраструктури, впровадження ефективних механізмів співпраці на всьому ланцюгу «наукові розробки — виробництво».

10. Вжити заходів до кардинального поглиблення прозорості в діяльності органів державного управління всіх рівнів як дієвого засобу боротьби з бюрократизацією і корупцією, ширше використовувати для цього можливості громадських рад при центральних органах влади, а також інтерактивні можливості сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Організувати обов'язкове навчання державних службовців центральних та місцевих органів виконавчої влади для засвоєння ними основ інноваційної культури та інноваційного менеджменту.

11. Розробити і розпочати послідовну й цілеспрямовану реалізацію державної програми формування наукоємної системи національної безпеки України, передбачивши в ній розв'язання проблем матеріально-технічного забезпечення відповідних досліджень, їх законодавчого та податкового стимулювання. Створити і законодавчо закріпити механізм безперешкодного трансферу технологій подвійного призначення з метою якомога повнішого їх використання для зміцнення обороноздатності країни, та розв'язання соціально-економічних проблем.

12. Враховуючи наявність потужного науково-технологічного потенціалу України в галузі ракетно-космічної техніки, її реальних можливостей у зміцненні обороноздатності країни та здійсненні реального впливу на технологічне оновлення й інноваційний розвиток багатьох галузей виробництва та економіки в цілому, вважати забезпечення її пріоритетної підтримки державою одним із ключових напрямів підвищення рівня національної безпеки. З цією метою на законодавчому рівні створити режим максимального сприяння для науково-дослідних, проектно-конструкторських та виробничих підприємств, що працюють у цьому напрямку, організувати міжвідомчу координацію

такої діяльності, істотно посилити державну підтримку космічних програм.

Учасники симпозіуму вважають, що для виведення економіки України на рівень, який гарантує належний рівень національної безпеки, необхідно:

- ✦ забезпечити щорічний приріст реального ВВП країни не менше 7 %;
- ✦ вийти на рівень виробництва 12,6 тис. дол. США на мешканця країни (що відповідає збільшенню ВВП приблизно в 2,7 рази);
- ✦ створити умови, що дозволять зменшити рівень відсоткових ставок при кредитуванні виробництва до 5 % на рік;
- ✦ створити економічно безпечні умови для переходу на плаваючий валютний курс, забезпечити встановлення такого його рівня, при якому платіжний баланс буде позитивним або нульовим.

13. Історикам науки звернути особливу увагу на вивчення історії створення ракетно-космічної науки і техніки в Україні, унікальних науково-технічних шкіл провідних вчених-конструкторів, що відіграли ключову роль у зміцненні оборо-

ноздатності країни. Приділяти більше уваги популяризації історії вітчизняної науки.

14. Привернути увагу працівників засобів масової інформації до надзвичайної важливості для національної безпеки держави посилення їх впливу на формування в суспільній свідомості адекватного розуміння значення науки та заснованого на її досягненнях інноваційного розвитку економіки для піднесення рівня життя, утвердження України як сучасної держави і забезпечення самого її існування як незалежної і суверенної держави в сучасному світі.

15. Невідкладно опублікувати на сайті Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва презентації доповідей учасників симпозіуму, а на протязі найближчих двох тижнів і тексти цих доповідей, підготувати доповідні записки до уряду та Верховної Ради України з найбільш гострих проблем, які були обговорені на симпозіумі. Підготувати й опублікувати в журналах «Наука та інновації», «Наука та наукознавство», «Проблеми науки» статті за матеріалами доповідей та виступів учасників симпозіуму.